

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра теорії та історії держави і права, конституційного права

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор Академії
Державної пенітенціарної служби
кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник внутрішньої служби
Сергій ЦАРЮК

« ____ » _____ 2022 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Міжнародне право»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

начальник кафедри ТДП,КП,
кандидат юридичних наук, доцент
_____ Наталія ШАМРУК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права
Протокол № 9 від 30 серпня 2022 р.

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS; 16 лекційних, 24 семінарських, 6 практичних та 44 самостійна робота.

Анотація курсу

Актуальність і необхідність курсу «Міжнародне право» обумовлена змістом освітнього стандарту, а також доцільністю засвоєння і застосування в професійній діяльності відповідних знань, умінь і навичок. «Міжнародне право» вивчає відносини, що складаються між суб'єктами міжнародного права (державами, націями, міжнародними організаціями).

В результаті вивчення цієї дисципліни Ви маєте ознайомитися з періодизацією виникнення міжнародного права, термінологією, основними принципами, поняттями і категоріями, які застосовуються при вивченні міжнародного права, розглянути основні положення права міжнародних договорів і організацій, засвоїти основи відповідальності в міжнародному праві, безпеки і права збройних конфліктів, міжнародно-правові положення території і населення та міжнародного морського права.

В ході опанування навчальною дисципліною у здобувачів формуються здатність самостійного аналізу міжнародних правових актів, оцінки подій, які мають прояви в сучасному світі з точки зору норм міжнародного права. Дисципліна «Міжнародне право» логічно, змістовно і методологічно пов'язана з такими навчальними курсами як «Історія України», «Теорія та історія держави і права», «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн» і деякими іншими, з кожною з яких передбачаються міждисциплінарні зв'язки. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи – лекція, обговорення питань семінару, рішення вправ (тестів) на практичних заняттях, також використовуватимуться робота з практичними вправами та тестами.

Мета курсу

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення курсантів (студентів) з особливостями, основними категоріями та галузями міжнародного права, засвоєння знань щодо основних принципів, інститутів та механізму міжнародно-правового регулювання системи міжнародних відносин, формування професійних компетенцій в сфері міжнародного права, прищеплення здобувачам навичок та вмінь, необхідних для самостійної практичної діяльності.

Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
Розділ 1. Поняття принципи, джерела та суб'єкти міжнародного права. Міжнародно-правова відповідальність.						
1	Поняття та особливості міжнародного права	8	2	2		4
2	Норми, джерела та принципи міжнародного права	8	2	2		4
3	Суб'єкти міжнародного права	5		2		3
4	Відповідальність у міжнародному праві	9	2	2	2	3
Розділ 2. Інститути міжнародного права						

5	Право міжнародних договорів	8	2	2		4
6	Право міжнародних організацій	6		2		4
7	Населення у міжнародному праві	6		2		4
8	Територія у міжнародному праві	10	2	2	2	4
Розділ 3. Міжнародне гуманітарне, морське право. Право міжнародної безпеки та вирішення міжнародних спорів						
9	Міжнародне гуманітарне право	8	2	2		4
10	Міжнародне морське право	8	2	2		4
11	Мирне вирішення спорів	7	2	2		3
12	Право міжнародної безпеки	7		2	2	3
Всього годин за курсом		90	16	24	6	44

Завдання до семінарів та практичних занять

Семінарські заняття

При підготовці до семінару Вам рекомендується уважно ознайомитися з питаннями, які винесено на заняття. Після цього необхідно приступити до вивчення навчальної літератури, нормативного матеріалу. Підготовка до заняття повинно йти по шляху пошуку відповідей на винесені на семінар питання. Вивчення навчальних питань доцільно супроводжувати необхідними записами у зошитах. Завершальний етап підготовки до семінару полягає в складанні планів виступу з кожного питання семінару. Відсутність письмових матеріалів (конспекту) впливає на індивідуальну оцінку знань, яка може бути зниженою на 1 бал.

Плани семінарських занять

Тема 1. Поняття та особливості міжнародного права

1. Виникнення і сутність міжнародного права
2. Поняття, зміст міжнародного права
3. Функції міжнародного права
4. Сучасний стан міжнародного права
5. Система міжнародного права
6. Державні інтереси, політика та міжнародне право
7. Право та справедливість
8. Подібність та відмінність міжнародного і національного права
9. Місце Міжнародного права у правовій системі України

Література: основна № 1-10; допоміжна № 11,15, 27, 32, 33, 35, 37.

Тема 2. Норми, джерела і принципи міжнародного права

1. Поняття, структура норми міжнародного публічного права
2. Види норм міжнародного права
3. Поняття та види джерел міжнародного права
4. Міжнародні договори
5. Міжнародно-правовий звичай
6. Загальні принципи права, що визнаються цивілізованими націями
7. Судові рішення
8. Доктрина, як джерело міжнародного права
9. «М'яке» міжнародне право
10. Односторонні акти держав

Література: основна № 1-10; допоміжна № 11,15, 27, 32, 33, 35, 37.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного права

1. Елементи міжнародної правосуб'єктності
2. Первинні, вторинні та специфічні суб'єкти міжнародного права
3. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів
4. Міжнародна правосуб'єктність держав
1. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій, державоподібних утворень
5. Поняття та види міжнародного імунітету держави
6. Поняття та форми міжнародного визнання
7. Види міжнародного визнання
8. Поняття, об'єкти та види міжнародного правонаступництва

Література: основна № 1-10; допоміжна № 12, 15, 27, 30, 32, 34, 39.

Тема 4. Відповідальність у міжнародному праві

1. Підстави для міжнародно-правової відповідальності
2. Ознаки міжнародного правопорушення
3. Основні принципи міжнародної відповідальності
4. Ординарні та серйозні міжнародні правопорушення
5. Найтяжчі міжнародні злочини
6. Недружній акт
7. Злочини міжнародного характеру
8. Форми матеріальної відповідальності
9. Форми нематеріальної відповідальності
10. Обставини, що виключають відповідальність держав

Література: основна № 1-10; допоміжна № 15, 27, 32-37.

Тема 5. Право міжнародних договорів

1. Поняття та класифікація міжнародних договорів
2. Договірна ініціатива, з'ясування повноважень, як стадії укладання міжнародного договору
3. Підготовка та прийняття тексту договору
4. Висловлення згоди на обов'язковість договору
5. Реєстрація й опублікування договорів
6. Тлумачення міжнародних договорів
7. Припинення міжнародних договорів

Література: основна № 1-10; допоміжна № 16, 18, 19, 24, 27, 32, 35-38.

Тема 6. Право міжнародних організацій

1. Поняття, ознаки міжнародних організацій
2. Юридична природа міжнародних організацій
3. Універсальні та регіональні міжнародні організації
4. Цілі та завдання ООН
5. Органи ООН: склад, призначення
6. Загальна характеристика Ліги Арабських держав
7. Організації Американських Держав: склад та завдання
8. Мета, склад, повноваження Євросоюзу
9. Рада Європи: структура та завдання

10. Загальна характеристика Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)
Література: основна № 1-10; допоміжна № 11, 27, 32, 35, 38.

Тема 7. Населення у міжнародному праві

1. Поняття населення в міжнародному праві
2. Міжнародно-правові питання громадянства
3. Правовий статус іноземців
4. Правовий статус осіб без громадянства
5. Особливості правового статусу осіб, що володіють множинним громадянством
6. Особливості правового статусу біженців
7. Право притулку в міжнародному праві

Література: основна № 1-10; допоміжна № 13, 15, 20-22, 27-29, 31, 35, 38.

Тема 8. Територія у міжнародному праві

1. Поняття і види територій
2. Міжнародно-правові способи придбання території
3. Державна територія: поняття, ознаки
4. Державні кордони: зміст, способи визначення
5. Загальна характеристика міжнародної території
6. Правовий режим Дунаю
7. Міжнародно-правовий статус Антарктики
8. Міжнародно-правовий статус Арктичних територій

Література: основна № 1-10; допоміжна № 12, 16, 17, 27, 32, 34, 37.

Тема 9. Міжнародне гуманітарне право

1. Поняття, предмет міжнародного гуманітарного права
2. Джерела міжнародного гуманітарного права
3. Учасники збройних конфліктів
4. Загальна характеристика режиму воєнного полону
5. Загальна характеристика режиму воєнної окупації
6. Міжнародно-правові наслідки оголошення війни
7. Правові наслідки закінчення війни
8. Міжнародне перемир'я: поняття, види, наслідки
9. Міжнародно-правові наслідки капітуляції
10. Нейтралітет у війні
11. Ведення морської війни

Література: основна № 1-10; допоміжна № 8, 14, 16, 17, 23, 24, 32, 33, 34, 37, 40.

Тема 10. Міжнародне морське право

1. Поняття, зміст міжнародного морського права
2. Загальна характеристика міжнародних актів з морського права
3. Правовий режим внутрішніх морських вод
4. Територіальне море і його правовий режим
5. Правовий режим прилеглої морської зони
6. Правове положення відкритого моря
7. Континентальний шельф: поняття, правова характеристика
8. Особливості правового статусу міжнародного району морського дна

9. Виняткова морська економічна зона

10. Міжнародно-правова характеристика мілоських проток та каналів

Література: основна № 1-10; допоміжна № 26, 27, 32, 37-40.

Тема 11. Мирне вирішення спорів

1. Історія виникнення зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів

2. Зміст зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів

3. Зміст принципу мирного вирішення міжнародних спорів

4. Поняття міжнародного спору його класифікація

5. Поняття та види мирних засобів вирішення міжнародних спорів

6. Дипломатичні засоби врегулювання спорів

7. Правові засоби вирішення спорів

8. Вирішення спорів у межах міжнародних організацій

Література: основна № 1-10; допоміжна № 12, 17, 19, 25, 27, 32-35, 37.

Тема 12. Право міжнародної безпеки

1. Поняття та предмет права міжнародної безпеки

2. Джерела права міжнародної безпеки

3. Загальна система колективної безпеки

4. Мета та особливості миротворчих операцій ООН

5. Типи миротворчих операцій ООН.

6. Ознаки регіональних систем колективної безпеки

7. Мета, структура Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ)

8. Основні завдання та структура Організації Північноатлантичного договору

9. Організація американських держав (ОАД)

10. Міри довіри та нейтралітет та їх роль у підтримці міжнародного миру і безпеки

11. Нейтралітет як міжнародно-правовим засобом забезпечення міжнародної безпеки

Література: основна № 1-10; допоміжна № 25, 27, 31, 32, 35, 33, 40.

Практичні заняття

Вам рекомендується наступна схема підготовки до заняття: опрацювати конспект лекцій та повторити питання плану семінарського заняття; прочитати рекомендовану основну і додаткову літературу; виконати завдання, опрацювати тести, що винесені на самостійну підготовку; при наявності труднощів сформулювати питання до викладача.

Завдання до практичних занять

Тема 4. Відповідальність у міжнародному публічному праві

Вам рекомендується ознайомитися з розділом 6 навчального посібника Міжнародне публічне право (Мицика В.В.), з главою 3 навчального посібника Міжнародне публічне право (Сироїд Т.Л.), Розділом 11 підручника Міжнародне право (Тимченко Л. Д., Кононенко В.П.), Уставом ООН (1945 р.), Статутом Міжнародного трибуналу по Югославії (1994 р.), Конвенцією ООН з морського права (1982 р.). Під час проведення занять Вам буде запропоновано виконати практичні вправи (задачі) та/або тестові завдання та/або виконати контрольну роботу.

Задача 1. У 1982 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію про мирне розв'язання міжнародних суперечок, у якій зверталася увага держав-членів «на можливості, надані Міжнародним судом для врегулювання спорів юридичного характеру». У Декларації також зазначалося, що такі суперечки повинні передаватися сторонами в Міжнародний суд відповідно до положень його Статуту.

Які функції Міжнародного суду ООН? Як Ви розумієте «обов'язкову юрисдикцію Міжнародного суду» відповідно до його Статуту і які умови її визнання?

Задача 2. У спорі про континентальний шельф Егейського моря Міжнародний суд зіткнувся з безпрецедентним випадком, коли одна із сторін - Греція - вирішила обрати суддю ad hoc, тоді як Туреччина утрималася від участі в судовому розгляді. У такій ситуації можна було стверджувати, що участь у суді ad hoc тільки від однієї сторони могло порушити рівновагу в складі Суду і нашкодити принципу рівноваги сторін.

Яка Ваша точка зору з даного питання (обґрунтуйте її з посиланнями на міжнародно-правові документи)? Як Ви розумієте використанням суддів ad hoc при розгляді справ у Міжнародному суді ООН?

Задача 3. Між державами А. і В. виникла суперечка з приводу застосування договору про співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища. У ньому зазначається, що суперечки з приводу застосування і тлумачення договору будуть передаватися до Міжнародного суду ООН. Договір набрав сили без яких-небудь застережень. Держава В. не дала згоди на передачу суперечки саме в Міжнародний суд. Вона вважає, що найкращим способом рішення виниклих протиріч буде створення арбітражного органу.

Чи може Міжнародний суд прийняти суперечку до розгляду, якщо вона передана йому тільки державою А.?

Задача 4. Україна є учасницею Конвенції про попередження злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р.

Якщо виникає спір з якою-небудь іншою державою-учасницею цієї Конвенції, чи може вона передати його до Міжнародного суду ООН без згоди України? Яке юридичне значення для України буде мати рішення суду?

Задача 5. ООН і одна з держав, що розвиваються, уклали угоду, де передбачалася допомога цій державі з боку ООН при реалізації програми в сфері початкової освіти. Між сторонами угоди виникла суперечка про її застосування і тлумачення. ООН передала суперечку до Міжнародного суду ООН, оскільки всі суперечки, у яких бере участь ООН, повинні, на її переконання, розв'язуватися саме нею. Таке рішення ООН було обґрунтовано ще і тим, що держава - інша сторона суперечки — визнає юрисдикцію Суду обов'язковою. Справді, держава зробила заяву відповідно до ст. 36 Статуту Міжнародного суду про визнання юрисдикції Суду обов'язковою. Однак у даному випадку вона категорично заперечувала проти

передачі суперечки до суду і вважала, що швидше й ефективніше можна вирішити суперечку шляхом переговорів.

Чи буде суперечка прийнята до розгляду Міжнародним судом?

Задача 6. При розгляді індо-португальської спору про право проходу через територію Індії Міжнародний суд прийшов до висновку, що зроблені відповідно до п. 2 ст. 36 Статуту Міжнародного суду заяви про визнання його обов'язкової юрисдикції, включаючи супровідні їх застереження, одразу набувають юридичної чинності *ipso facto* і без необхідності висновку спеціальної угоди відносно всіх інших держав, що прийняли так само зобов'язання, причому навіть до того, як будуть отримані тексти зазначених заяв, тобто без надання таким державам можливостей виробити свою позицію стосовно цих застережень.

Назвіть основні форми визнання юрисдикції Міжнародного суду. Яка форма визнання юрисдикції Міжнародного суду має місце в даному випадку?

Задача 7. Вирішіть суперечку між Болгарією й Ізраїлем про те, чи зберігає свою силу заява Болгарії про визнання юрисдикції на підставі факультативного застереження (п. 2 ст. 36 Статуту ООН), зроблена 1921 р. Уряд Ізраїлю, що виступав як позивач, стверджував, що юридична дія заяви, зробленої в 1921 р., відновилася згідно з п. 5 ст. 36 після того, як Болгарія знову стала учасницею Статуту, вступивши у 1955 р. до ООН.

Задача 8. Держсекретар США М. Олбрайт засудила більшість країн-членів СНД і солідарні з ними країни за їх заяви про необхідність вирішення іракської проблеми дипломатичними методами.

Чи узгоджується точка зору Держсекретаря США з положеннями міжнародно-правових актів, які можуть бути застосовані до ситуації, що виникла? Які конкретні методи урегулювання іракської проблеми можуть бути запропоновані у даній ситуації? З дотриманням яких процедурних правил можуть бути використані методи вирішення міждержавних суперечок у контексті положень Статуту ООН?

Тема 8. Територія у міжнародному праві

Вам рекомендується ознайомитися з розділ 7 навчального посібника Міжнародне право (за ред. Буроменського М.В.), з розділом 12 підручника Міжнародне право (Тимченко Л. Д., Кононенко В.П.), з главою 6 навчального посібника Міжнародне публічне право (Сироїд Т.Л.), Договором про Антарктику (1959 р.), Конвенцією про режим судноплавства на Дунаї (1948 р), Конвенцією відносно забезпечення вільного плавання по Суецькому каналу (1988 р.).

Під час проведення занять Вам буде запропоновано виконати практичні вправи (задачі) та/або тестові завдання та/або виконати контрольну роботу.

Задача 1. Між Китаєм і В'єтнамом розгорілася неабияка суперечка щодо р. Дунмо. Його причиною стала «війна дамб». По берегах водної артерії китайці і

в'єтнамці зводять бетонні стіни, намагаючись змінити русло, а разом з ним і лінію кордону.

У практиці прикордонних конфліктів подібний випадок досі не мав прецедентів. Спорудження гідротехнічних об'єктів на річках може впливати на їх течію і привести до зміни берегової лінії або фарватеру. Кордон в результаті зазнає штучну зрушення в ту чи іншу сторону. Теоретично подібну зміну можна припустити, стверджують експерти, але вони занадто дорогі в реалізації. Проте конфлікт на р.Дунмо стався саме в результаті цілеспрямованих будівельних заходів.

Як заявив представник МЗС КНР Чжу Банцзао, в'єтнамська сторона першою почала зводити дамбу на річці. «Перешкода штучно змінила напрямок течії прикордонної річки», - повідомив цей дипломат журналістам. За його словами, «китайській стороні нічого не залишалось, як побудувати власне спорудження для захисту своїх земель».

Перед цим в'єтнамські офіційні особи вперше публічно звинуватили Китай у спробі направити за допомогою гідротехнічних споруд річку на південь і тим самим змінити кордон в своїх інтересах. Центральні газети в Ханой назвали цю акцію «загарбницької».

Які світова практика і нормативне регулювання порядку встановлення меж між державами, коли ці межі проходять по руслу річок? Якими міжнародно-правовими актами закріплені принципи користування річками, що протікають по території двох або кількох держав, в судноплавних та інших господарських цілях? Чи узгоджуються дії КНР і В'єтнаму по штучній зміні русла р. Дунмо з основними принципами міжнародного права? Як відноситься міжнародне право до діяльності держав, яка може негативно позначитися на навколишньому середовищу в планетарному або регіональному масштабах, коли це пов'язано з використанням транскордонних водотоків?

Задача 2. Згідно з п. 1, п. 3 ст. 4 Договору між Урядом Фінляндської Республіки і Урядом Союзу РСР про режим фінсько-радянського кордону і про порядок урегулювання прикордонних інцидентів від 23 червня 1960 р. посольство Фінляндії у Москві і МЗС СРСР 11 липня і 8 серпня 1979 р. обмінялись дипломатичними нотами, якими була закріплена на договірному рівні система позначень лінії згаданого кордону. Таким же питанням була присвячена Угода між СРСР і США про розмежування морських просторів, укладена у Вашингтоні 1 червня 1990 р., яка до цього часу не ратифікована, але фактично діє.

Що представляє собою державний кордон у фізичному і правовому розумінні? Якими політико-правовими принципами керується держава при встановленні і зміні кордонів своїх територіальних володінь і врегулюванні правовідносин, пов'язаних з ними? Якими з наведених чи обраних вами самостійно прикладами з реальної міжнародної практики можна висвітлити процедурні форми, які застосовуються у процесі встановлення проходження державних кордонів між суміжними державами?

Задача 3. Прийнято, що стосовно повітряних просторів, розташованих над територією держави, остання здійснює повний і виключний суверенітет, тоді як у

міжнародному повітряному просторі, розташованому за межами територіального моря і над Антарктикою, для літальних апаратів всіх держав діє свобода польотів.

Який правовий статус повітряного судна та його екіпажу? Як можна роз'яснити існування принципу свободи польотів повітряних суден всіх держав у міжнародному повітряному просторі, зазначивши, як і якому обов'язку дана свобода може бути обмежена?

Задача 4. Згідно з положеннями Договору про Антарктику 1959 р. для сприяння досягненню його цілей і для забезпечення виконання його в цілому встановлений відповідний правовий механізм, учасниками якого мають право стати представники всіх договірних сторін.

Які функції згаданого правового механізму і які процедурні аспекти його формування і практичної діяльності?

Задача 5. Неодноразові спроби криголама 1964 р. і в наступні роки Берегової охорони США пройти через протоку Вількицького, що з'єднувала прибережні до СРСР Карське море і море Лаптевих, неухильно і рішучо карались радянськими прикордонними військами. Така позиція СРСР обґрунтовувалась у відповідних дипломатичних актах (нотах МЗС СРСР американському посольству у Москві) тим, що ця та інші арктичні протоки цілком перекриваються радянськими територіальними водами і відповідно плавання у них іноземних військових кораблів можливе тільки за спеціальним дозволом уповноважених органів влади СРСР.

Як необхідно кваліфікувати позицію МЗС СРСР з даного питання згідно з положеннями нині діючої Конвенції ООН з морського права 1982 р.?

Задача 6. У 1946 р. морське судно «Asya» покинуло один з французьких портів попрямувало до Палестини, маючи на борту декілька сотень нелегальних мігрантів. Коли судно вперше зустрів у відкритому морі англійський військовий корабель, на ньому не було піднято жодного прапора. Через деякий час на судні з'явився турецький прапор, який згодом було змінено на сіоністський. Оскільки на судні не виявилось також жодних документів, які підтверджували б його національність, воно було відконвойовано в порт Хайфу, де за постановою Верховного суду Палестини було конфісковано на користь уряду Палестини.

Яка держава відповідно до сучасного міжнародного морського права здійснює юрисдикцію і контроль над морським судном у відкритому морі? Які вимоги висуває міжнародне право до суден, що перебувають у відкритому морі? Які умови повинні бути виконані стосовно морського судна до того, як йому буде надано право перебувати під прапором певної держави? Які міжнародно-правові акти визначають порядок зміни судном свого прапора? У чому полягає суть принципу реального зв'язку згідно із сучасним міжнародним морським правом? Чи може інкримінуватися капітану судна перевезення «нелегальних мігрантів» у контексті положень чинних міжнародних нормативних актів?

Задача 7. Литва відкликала свого посла з Латвії у якості дипломатичного демаршу через укладення урядом останньої угоди про дослідження морських нафтових родовищ з двома іноземними фірмами — американською «Амоко» і шведською «Свенск олдже-дистрибьюшн АБ». За умовами угоди передбачалось проведення дослідження частини прибережних до Латвії районів Балтії. Однак, на думку Литви, територія, на якій здійснюватиметься розвідка, є спірною, тому виконання відповідної угоди може завдати збитків суверенітету й економічним інтересам цієї держави.

Класифікуйте існуючі морські простори. Які категорії водних просторів Світового океану можуть розглядатись як прибережні? Які частини морських просторів підпадають під суверенітет прибережної держави? Які частини морських просторів підпадають тільки під юрисдикцію прибережної держави? Чим відрізняється обсяг повноважень прибережної держави, які здійснюються у морських просторах різних юридичних категорій? Які правові методи розмежування морських просторів між суміжними державами застосовуються у міжнародній практиці? У чому полягають відмінності між геоморфологічним і юридичним поняттям континентального шельфу? Чи можна розглядати позицію Литви стосовно правовідносин Латвії з іноземними геологорозвідувальними фірмами як обґрунтовану і чому?

Задача 8. Невелика сутичка відбулась у липні 1994 р. у водах Північного моря, коли до одного з норвезьких китобійних суден підійшло судно «Соло», що належить міжнародній організації охорони навколишнього середовища «Грінпіс». За допомогою надувних моторних човнів захисники морських тварин висадили на судно десант, який здійснив спробу вилучити гарпун чи пошкодити гарпунну пушку. Однак команда норвежців втрутилась у рукопашну сутичку і скинули нападників у море.

Відповідно до положень яких міжнародних нормативних актів необхідно оцінити описану ситуацію? Чи є ознаки правопорушення у діях членів команди судна «Соло» по відношенню до норвезького китобійного судна? Які правові аргументи можна навести на підтвердження легітимності дій членів команди судна «Соло» стосовно норвезького китобійного судна? Чи може Норвегія чи власник китобійного судна, атакованого членами екіпажу судна «Соло», і згідно з якими процедурними правилами відкрити судове розслідування останнього з метою встановлення його відповідальності за завдані китобоям матеріальні або моральні збитки? Як співвідносяться дії норвезького китобійного судна, який здійснював свої виробничі завдання у відкритому морі, з положеннями відповідних міжнародно-правових актів?

Задача 9. Прикордонний контроль порту Марин (Іспанія) затримав вантаж «Волга-1», що йшов під панамським прапором, з великою партією контрабандного гашишу. Під час розвантаження наркотиків були заарештовані всі вісім членів екіпажу, які, як виявилось, є громадянами Білорусі, Росії та України. За офіційними документами, «Волга-1» доставила у Марин рибне борошно, призначене для місцевої компанії «Арінас дель Атлантико». Арештовані моряки заявили слідчим, що

про наркотики їм нічого невідомо. Ні капітан, ані члени його команди не могли назвати час і місце перевантаження товару. Жоден з членів екіпажу так і не зміг назвати корабель, з якого начебто було перевантажене борошно.

Виявляється, контрабандисти, які перевозили за допомогою «Волги-1» кілька десятків тон гашишу, потрапили у поле зору міжнародних спецслужб, які займаються боротьбою з незаконним поширенням наркотиків, ще дев'ять місяців тому. Усі члени екіпажу були заарештовані і доставлені до місцевої поліції, де до з'ясування всіх обставин справи вони і ще семеро іспанців, підозрюваних у контрабанді наркотиків, перебували у камерах попереднього ув'язнення, а згодом переведені до мадридської в'язниці. Згідно з іспанськими законами за контрабанду наркотиків може бути призначене покарання у формі каторжних робіт строком до 15 років.

Після розвантаження гашиш планувалось доставити до найближчого міста – Гонтеверу, де після завершення слідства передбачалось його спалення. Як вдалось з'ясувати, судно під назвою «Волга-1» ні в морському, ані в річковому реєстрах суден не зафіксовано. Його походження також не вдалось з'ясувати. Відомо, що до заходу в іспанський порт воно мало іншу назву.

На основі яких міжнародно-правових актів слід оцінювати дії іспанського прикордонного контролю порту Марин щодо затримання «Волги-1» під панамським прапором і арешту всіх членів його екіпажу, можливої конфіскації і знищення виявленого на борту контрабандного гашишу? Який правовий статус морського чи річкового судна, яке не зафіксовано у реєстрах суден будь-якої держави і національна приналежність до якої держави прапору не може бути документально підтверджена? Які обов'язки держави, що затримала судно з вантажем контрабандних наркотичних засобів, з урахуванням положень міжнародно-правових і внутрішньодержавних актів?

Задача 10. Британська компанія «Шелл» відмовилась від планів захоронення у водах Атлантики гігантської нафтової платформи, яка відпрацювала свій строк. У поширеній заяві компанії зазначається, що вона домагатиметься дозволу органів влади на демонтаж платформи на березі. Це рішення прийнято у зв'язку з протестами проти морського захоронення з боку ряду західноєвропейських країн. Активні дії проти затоплення платформи вчиняли також члени міжнародної екологічної організації «Грінпіс». За її даними, у танках платформи знаходяться ще тисячі тон нафти, що може завдати серйозних збитків навколишньому середовищу.

Який правовий режим використання штучних островів, установок і споруд закріплений відповідними нормативними актами? Чи співпадає юридичний статус морських штучних островів, установок і споруд зі статусом островів природного походження? Які вимоги передбачені нормативними актами для власників штучних островів, установок і споруд після завершення їх використання щодо забезпечення безпеки мореплавства й екологічної безпеки?

Тема 12. Право міжнародної безпеки

Вам рекомендується ознайомитися з розділом 10 підручника Міжнародне право (Тимченко Л. Д., Кононенко В.П.), з главою 10 навчального посібника Міжнародне

публічне право (Сироїд Т.Л.), Право міжнародної безпеки с.45-46 (Гишимов Є) Статутом ООН (1945 р.), Статутом Міжнародного суду ООН (1945 р.), Загальною декларацією з прав людини (1948 р.).

Під час проведення занять Вам буде запропоновано виконати практичні вправи (задачі) та/або тестові завдання та/або виконати контрольну роботу.

Задача 1. Держава А. та держава Б. є членами ООН та мають певні протиріччя економічного характеру. У прикордонній зоні держави А. зафіксовано переміщення військових формувань держави Б. Військовослужбовці держави Б. озброєні вогнепальною зброєю (у тому числі важкого озброєння). Вогнепальна зброя застосовується для ураження представників прикордонних військовослужбовців держави А. та прикордонних споруд. Держави не заявляли про оголошення війни та/або проведення будь-яких збройних операцій.

Як за міжнародним правом кваліфікується вказана ситуація? Які заходи у вказаних умовах може вжити ООН (та/або відповідні органи) для забезпечення міжнародної воєнної безпеки?

Задача 2. Основною галуззю виробництва держави А. є сільськогосподарські культури. Внаслідок виникнення несприятливої екологічної ситуації у державі А. суттєво знизився рівень родючості ґрунтів, що мало наслідком зниження експорту сільськогосподарських культур на 68% (порівняно з попереднім роком). Так, ВВП країни А. знизився на 19,7%.

Чи може в наведеному випадку Міжнародний валютний фонд надати допомогу державі А.? Які умови є необхідними для надання Міжнародним валютним фондом допомоги державі А.? В якій формі така допомога може бути надана (зазначити тип кредитування)? В яких цілях допомога Міжнародного валютного фонду може бути використана державою А.?

Задача 3. Щодо держави А. здійснюються систематичні інформаційні атаки (блокування роботи офіційних веб-сайтів органів державної влади, зміна налаштувань у робочих базах стратегічних об'єктів, що унеможливають їх роботу тощо). Під час проведення досудового розслідування правоохоронні органи держави А. встановили, що інформаційні атаки здійснюються певною злочинною групою, члени якої перебувають на території держав Б, В, Г та є їх громадянами.

У якому порядку будуть здійснюватися слідчі дії у ході розслідування такого злочину? Які дії можуть вживати держави А, Б, В та Г щодо нейтралізації злочинної групи?

Задача 4. У держави А. відсутні технічні можливості та необхідні потужності для видалення екологічно обґрунтованим способом відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів. Держава А. має намір здійснити експорт таких відходів до держави В. з метою утилізації та захоронення. Маршрут перевезення такого вантажу передбачає транзит територією держави Б. Держави А, Б, і В. є сторонами Базельської конвенції, між державою А. і В. укладено міжнародну угоду щодо транскордонних перевезень небезпечних відходів.

Які умови передбачені міжнародним правом для експорту та імпорту відходів? 2) чи може здійснюватися транзит відходів територією третьої країни? Сформулюйте юридичну консультацію для представників держави А. щодо описаної ситуації.

Задача 5. Держава А. з 1969 року є стороною Договору про нерозповсюдження ядерної зброї у статусі держави, яка не має ядерної зброї, погоджується не «отримувати», «виробляти» чи «розробляти» ядерну зброю чи «шукати чи отримувати будь-яку допомогу у виробництві ядерної зброї». Держава А. уклала відповідну угоду з Міжнародним агентством з атомної енергії.

Держава А. здійснювала мирне використання ядерних матеріалів та здійснювала певні наукові розробки. У 2019 році держава А. заявила про використання ядерних матеріалів з метою виготовлення ядерної зброї для її зберігання на власній території.

Які зобов'язання держав передбачають положення Договору про нерозповсюдження ядерної зброї? Чи дотрималась держава А. своїх зобов'язань за Договором про нерозповсюдження ядерної зброї? Які міжнародні органи уповноважені вживати дії щодо врегулювання вказаної ситуації? Які заходи можуть вживатись на міжнародно-правовому рівні щодо держави А.?

Задача 6. Особа Л. є громадянином держави А. та сповідує релігію Р., яка не визнається державою А. Правоохоронні органи держави А. здійснюють розшук особи Л. з метою її ув'язнення. За сповідування релігії Р. у державі А. передбачена смертна кара. Усвідомлюючи небезпеку, особа Л. нелегальним способом прибуває до держави Б., яка межує з державою А. Особа Л. перебуває на території держави Б. протягом 68 днів, до органів влади не звертається. Побоюючись примусового повернення на територію держави А., особа Л. нелегальним способом переїжджає з держави Б. до держави В.

Прибувши на територію держави В. особа Л. на наступний день звертається до міграційного органу з метою надання їй захисту. До письмового звернення особа Л. додає свій національний паспорт.

Визначте правовий статус особи Л. за міжнародним правом; Які заходи може вжити держава В. для надання захисту особі Л.? Які умови надання особі статусу біженця за міжнародним правом? Який порядок підтвердження обґрунтованості побоювань особи Л.? Чи може бути застосована екстрадиція до особи Л.? Яка позиція Європейського суду з прав людини щодо такої ситуації?

Завдання для самостійної роботи

Окрім завдань для самостійного опрацювання, які винесено на семінарські та практичні заняття Вам рекомендовано додатково в письмовій формі підготувати відповіді на наведені нижче питання. Їх зміст відображається у конспекті в формі записів або нотаток. Обсяг опрацьованого матеріалу повинен складати не менше одного і не більше трьох сторінок рукописного тексту зошиту. Виконання

самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу.

1. Основні риси сучасного міжнародного права. Основні риси міжнародного публічного права
  2. Положення Конституції України, які стосуються міжнародних відносин та міжнародного права
  3. Міжнародних договорів як джерело міжнародного права
  4. Міжнародний звичай як джерело міжнародного права
  5. Міжнародна правосуб'єктність націй та народів
  6. Міжнародна правосуб'єктність держав
  7. Обставини, що виключають відповідальність держав
  8. Порядок припинення міжнародного договору
  9. Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй
  10. Міжнародні органи із захисту прав людини
  11. Правовий режим Дунаю
  12. Нейтралітет у війні
  13. Міжнародний район морського дна
  14. Розв'язання спорів у міжнародних організаціях
  15. Міжнародно-правове регулювання роззброєння та скорочення озброєнь
- Література: основна №1-10; допоміжна № 12, 15, 17, 25, 27,32, 35-38, 40.*

Індивідуальні завдання

Виконуються кожним здобувачем шляхом вивчення навчального матеріалу, поглиблення й закріплення знань та розвитку навичок самостійної роботи. Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного реферату обсягом до 5-7 сторінок (формат А4) за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Тематика реферату:

1. Організація об'єднаних націй: історія створення, правовий статус, головні органи
2. Взаємовідносини України та Європейського Союзу
3. Організація Північноатлантичного договору: завдання та принципи діяльності
4. Поняття, правова природа та види міжнародних організацій
5. Взаємовідносини України та Ради Європи
6. Розвиток ідей про захист прав людини у міжнародному праві
7. Співдружність Незалежних Держав: завдання та принципи діяльності
8. Завдання, функції Міністерства зовнішніх справ України
9. Поняття і підстави міжнародно-правової відповідальності
10. Законодавство України про міжнародні договори
11. Державна територія та способи її придбання
12. Внутрішні морські води й їхній правовий режим
13. Територіальне море та його правовий режим
14. Міжнародно-правовий статус прилеглої зони
15. Початок війни та його правові наслідки
16. Обмеження засобів й методів ведення війни
17. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів
18. Нейтралітет у війні та її закінчення
19. Засоби вирішення міжнародних спорів

20. Міжнародна процедура примирення
21. Розв'язання спорів у міжнародних організаціях
22. Поняття, види міжнародних правових норм
23. Положення Конституції України, які стосуються міжнародних відносин та міжнародного права
24. Україна, як суб'єкт міжнародно-правових зносин та міжнародного права
25. Міжнародне визнання та правонаступництво

Порядок оцінювання

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання вправ, тестів)
Розділ 1 Поняття принципи, джерела та суб'єкти міжнародного права. Міжнародно-правова відповідальність					
1	Поняття та особливості міжнародного права	4	1	3	
2	Норми, джерела та принципи міжнародного права..	4	1	3	
3	Суб'єкти міжнародного права	5	1	4	
4	Відповідальність у міжнародному публічному праві.	5	1	2	2
Розділ 2. Інститути міжнародного права.					
5	Право міжнародних договорів	4	1	3	
6	Право міжнародних організацій	5	1	4	
7	Населення у міжнародному праві	4	1	3	
8	Територія у міжнародному праві	5	1	2	2
Розділ 3. Міжнародне гуманітарне, морське право. Право міжнародної безпеки та вирішення міжнародних спорів.					
9	Міжнародне гуманітарне право	5	1	4	
10	Міжнародне морське право	4	1	3	
11	Мирне вирішення спорів	4	1	3	
12	Право міжнародної безпеки	5	1	2	2
Разом		55	12	37	6
Виконання завдань для самостійної роботи на написання есе		5			
Екзамен		40			
Всього		100 балів			

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожену тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 12 балів. Під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття курсанта

(студента), що порушує дисципліну або запізнюється. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та відпрацьований з усіх тем конспект семінарських питань забезпечують Вам 0,5 бала;
- доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань оцінюється в 0,5 балів;
- виступ із правильною доповіддю на питання за планом семінарського завдання оцінюється в 1 бал;
- висловлення власної точки зору щодо розгляду проблеми, її аргументація оцінюється в 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 3-4 бали за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Практичні заняття можуть принести вам 2 бали за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (завдання можуть відрізнятись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Кожен курсант (студент) має до кінця листопада написати та надати викладачу реферат на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 5 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення – 0,5 бала; 2) відповідність змісту темі – 2 бала; 3) структурна логічність – 1 бала; 4) аргументованість висновків – 1 бал; 5) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 0,5 бала.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до екзамену

1. Виключна морська економічна зона: поняття, особливості.
2. Виникнення і сутність міжнародного права.
3. Глобалізація і її вплив на міжнародні процеси.
4. «Право Гааги» як джерела міжнародного гуманітарного права.
5. «Право Женеви» як джерела міжнародного гуманітарного права.
6. Джерела міжнародного морського права.
7. Джерела права міжнародних договорів.
8. Джерела права міжнародних організацій.
9. Джерела права міжнародної безпеки.
10. Дискримінація прав людини, форми її прояву.
11. загальна система заходів колективної безпеки.
12. Загальна характеристика Ліги Арабських держав.
13. Загальна характеристика Організації Американських Держав.
14. Загальна характеристика Організації країн-експортерів нафти.
15. Загальна характеристика Світової організації торгівлі.
16. Злочини міжнародного характеру.
17. Класифікація норм міжнародного права.
18. Мета та структура Північно-Атлантичного Блоку.
19. Мета, структура Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ).
20. ета, типи миротворчих операцій ООН.
21. Механізм забезпечення та захисту прав людини.
22. Міжнародна правосуб'єктність держав.
23. Міжнародна правосуб'єктність націй та народів.
24. Місце Міжнародного права у правовій системі України.
25. Міжнародне правонаступництво: поняття, об'єкти, види.
26. Міжнародні ріки та їх правовий режим.
27. Міжнародні стандарти прав та свобод людини.
28. Міжнародно-правовий статус Антарктики.
29. Міжнародно-правовий статус Арктичних територій.

30. «М'яке» міжнародне право у системі джерел міжнародного права.
31. Міжнародно-правові органи контролю за дотриманням і захистом прав людини.
32. Ординарні та серйозні міжнародні правопорушення
33. Операції ООН з підтримання миру: поняття, особливості, типи.
34. Основні принципи міжнародного права.
35. Основні принципи міжнародної відповідальності.
36. Періодизація історії міжнародного права.
37. Поняття і підстави міжнародно-правової відповідальності.
38. Поняття та види міжнародного договору.
39. Поняття та види джерел міжнародного права.
40. Поняття та види територій у міжнародному праві.
41. Поняття та класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів.
42. Поняття та класифікація суб'єктів міжнародного права.
43. Поняття та правовий режим континентального шельфу.
44. Поняття, види міжнародного імунітету держави.
45. Поняття, класифікація міжнародних спорів.
46. Поняття, ознаки міжнародного права.
47. Поняття, ознаки та види міжнародних правопорушень.
48. Поняття, ознаки та класифікація міжнародних організацій.
49. Поняття, ознаки, структура норми міжнародного права.
50. Поняття, предмет, джерела права міжнародної безпеки.
51. Поняття, предмет, принципи міжнародного гуманітарного права.
52. Поняття, форми та види міжнародно-правового визнання.
53. Поняття, ознаки державної території.
54. Правовий режим відкритого моря.
55. Правовий режим Дунаю.
56. Правовий режим прилеглої зони.
57. Правовий режим територіального моря.
58. Правові наслідки початку і закінчення війни.
59. Призначення та структура Євросоюзу.
60. Порядок припинення міжнародних договорів.
61. Проаналізувати зміст принципу мирного вирішення міжнародних спорів.
62. Процедура прийняття міжнародних договорів.
63. Реалізація імплементації міжнародних стандартів з прав і свобод людини в національне законодавство.
64. Режим воєнної окупації: поняття, ознаки.
65. Система міжнародного права.
66. Способи придбання території у міжнародному праві.
67. Співвідношення міжнародних стандартів прав і свобод людини з Конституцією України.
68. Тлумачення міжнародних договорів: поняття, види та способи.
69. Учасники збройних конфліктів: поняття, поділ.
70. Форми матеріальної відповідальності.
71. Форми нематеріальної відповідальності.
72. Функції міжнародного права.
73. Цілі та структура ООН.

74. Загальна характеристика Декларації про права людини.
75. Основний зміст Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Войціховський А.В. Міжнародне право: підруч. Харків, 2020. 544 с.
2. Когутич І.І., Конюшин Ю.І. Практикум із курсу «Міжнародне публічне право». Львів, 2020. 115 с.
3. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Міжнародне право: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 208 с.
4. Мицик В. В. Міжнародне публічне право. Том 1. Основи теорії: підруч. Київ: Право, 2019. 416 с.
5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса. Фенікс, 2018. 744 с.
6. Килимник І. І. Конспект лекцій із навчальної дисципліни «Міжнародне право». Харків: Кредо, 2018. 164 с.
7. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика: монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 438 с.
8. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підруч. Київ: Ліра-К, 2018. 412 с.
9. Міжнародне гуманітарне право: посіб./за ред. Т. Р. Короткого. Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс. 2017. 145с.
10. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права /редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. Харків: 2016. Ч. 2. 490 с.
11. Міжнародне право: навч.-метод. пос. /уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмакі, М. К. Гопич. Одеса: ОДУВС, 2015. 286 с.
12. Чижмарь, Ю. В. Національне та міжнародне право: теоретико-правові проблем: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 472 с.
13. Перепьолкін С.М. Міжнародне право : словник-довідник Харків: Юрайт, 2014. 403 с.
14. Сірант М. М. Міжнародне публічне право. схеми та дефініції: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. 215 с.
15. Міжнародне публічне право: підручник / за ред. В. М. Репецького. Київ: Знання, 2012. 437 с.
16. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631с.

17. Гердеген. М. Міжнародне право / пер. Р. Корнута. Київ: К.І.С., 2011. 516 с.
18. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. Київ: КНТ, 2010. 344с.
19. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
20. Міжнародне право: навч. посіб. / Буроменський М.В. та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 336 с.

Допоміжна

1. Декларація принципів міжнародного права, які стосуються дружніх відносин та співробітництва держав відповідно до Статуту ООН 1970 р. ООН. Нью-Йорк, 1970. 145 с.
2. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради України*. 1990, № 31, Ст. 429.
3. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. К: Право, 1999. 29с.
4. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.06.2022)
5. Загальна декларація прав людини 1948р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2022)
6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004р. № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004, № 29, Ст. 367.
7. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991р. №406-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 2, Ст. 5.
8. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV *Відомості Верховної Ради України*. 2004, № 50, Ст. 540.
9. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991р. № 1543-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. Ст. 617.
10. Про Уповноваженого Верховної Раді України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.
11. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011р. № 5773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011р. № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
13. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2022)
14. Конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.03.2022)
15. Конвенція про правонаступництво стосовно міжнародних договорів. Київ: Юрінком, 1996, С. 58-90.
16. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї. URL: <http://search.ligazakon.ua/> (дата звернення: 12.04.2022)
17. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

18. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини. URL: <http://subject.com.ua/> (дата звернення: 12.05.2022)
19. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права людини 1966р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2022).
20. Про основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України. 1993, № 37, Ст. 379.
21. Регламент Європейського суду з прав людини. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі*. 1999. №1. С. 123-217.
22. Статут Організації Об'єднаних Націй. Нью-Йорк, ООН, 1996.
23. Денисов В. Н., Євінтов В. І. Суверенітет України і міжнародне право. Київ: Соло, 1995. 340 с.
24. Удовенко Г. Й. Україна на міжнародній арені. Київ: Знання 1998. 231 с.
25. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
26. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.03.2022).
27. Буроменський М.В. Міжнародне право в документах. Харків: Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. 376 с.
28. Про морське право. Конвенція ООН від 10.12.1982 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057 (дата звернення: 08.07.2022).
29. Про ратифікацію договору між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки. Закон України від 20.04.2004 р. № 1682-IV. *Відомості Верховної Ради. України*. 2004. № 32. Ст. 387.
30. Копачинська Г. В. Проблеми формування морських кордонів в Азовсько-Керченській акваторії: невирішене питання україно-російських відносин. *Економічні інновації*. 2011. Випуск 44. С.108-115.
31. Про відкрите море. Конвенція ООН від 29.04.1958 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_180 (дата звернення: 09.07.2021).
32. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 жовтня 2018 року «Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів на Півдні та Сході України, у Чорному та Азовському морях і Керченській протоці»: указ президента України від 12.10.2018 р. №320/2018. URL : http://search.ligazakon.ua/U320_18.html (дата звернення: 11.07.2022).
33. Савченко М. И. Морское право. *Промышленно-торговое право*. 2006. № 6. С. 5-180.
34. Статут Міжнародного суду: Конвенція ООН від 25.06.1945 р. № 360. URL:<http://consultant.parus.ua/?doc=00AGK621C9> (дата звернення: 10.08.2022)
35. Резолюція Ради безпеки ООН від 22.11.1967 р. URL: <https://ru.wikisource.org/wiki> (дата звернення: 10.08.2022)
36. Гишимов Є. С. Право міжнародної безпеки: міжнародне право. *Віче*. 2008. №15. С. 45-46.
37. Ржевська В.С. Право держави на самооборону і міжнародна безпека. Київ: Проміні, 2005. 251 с.
38. Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 2. Ст. 605.

39. Рішення Міжнародного Суду ООН по справі Нікарагуа проти США. URL: <http://bfveteran.ru/pravo> (дата звернення 03.08.2022).
40. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. №36. Ст. 957.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.precedent.com.ua/>
2. <http://mfa.gov.ua/ua>
3. <http://www.gdo.kiev.ua/>
4. <http://pravoua.com.ua/ua/>
5. <http://lawexpert.com.ua>
6. <http://www.zakoni.com.ua>
7. <http://ukrjurist.com/>